

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رشد اقتصادی

نظریه ها و راهبردها

دکتر مصطفی عمادزاده

دکتر فرزانه محمدی

سرشناسه	:	عمادزاده، مصطفی ۱۳۲۸
عنوان و نام پدید آور	:	رشد اقتصادی (نظریه ها و راهبردها) / مولفین مصطفی عمادزاده، فرزانه محمدی.
مشخصات نشر	:	اصفهان: علم گستران، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۴۱۲ ص.
شابک	:	978-622-99020-3-5
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	رشد اقتصادی Economic Growth
موضوع	:	توسعه اقتصادی Economic Development
موضوع	:	عدالت اجتماعی Social Justice
موضوع	:	توزیع درآمدها Income Distribution
موضوع	:	اندازه دولت Government Size
موضوع	:	رشد و محیط زیست Growth and Environment
موضوع	:	توسعه کشاورزی Agricultural Development
موضوع	:	بهره وری و کارایی Productivity and Efficiency
شناسه افزوده	:	بندی فرزانه، ۱۳۶۲
رده بندی کنکره	:	۱۳۹۱ / ۷۸۱ / ۷۸۱ HE
رده بندی دیویی	:	۳۰۸
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۰۴۵۵

رشد اقتصادی، نظریه ها و راهبردها

نویسندگان	دکتر مصطفی عمادزاده - دکتر فرزانه محمدی
ناشر	انتشارات علم گستران
مدیر تولید	مجید وهاب
نوبت چاپ	اول - ۱۳۹۷
تیراژ	۱۰۰۰ نسخه
صفحه آرای	فاطمه شاهنظری
طرح جلد	ساناز پورآبادی
قیمت	۲۴۰۰۰۰ ریال
چاپ	دانا
صحافی	اسپادان
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۹۹۰۲۰-۳-۵

مواکز پخش: کتابیران - تهران: ۶۶۴۱۱۷۳ - ۱۶ و ۶۶۴۸۴۷۱۵ - ۶۶۴۱۱۷۳ - ۲۱

انتشارات علم گستران: ۰۹۱۳۳۱۳۹۸۳۶

پیشگفتار

روزی نیست که بحثی پیرامون رشد اقتصادی در رسانه‌ها به چشم نیاید. مرتباً شنیده می‌شود که ژاپن و یا کره جنوبی از نرخ رشد بالایی برخوردار بوده‌اند؛ یا آن که چین توانسته با رشد سریع اقتصادی، شرایط خود را بهبود بخشد و از تعداد فقرا در آن کشور به شدت بکاهد. همواره شنیده می‌شود که فلان کشور توانسته، نسبت به همسایه‌های خود از نرخ بالاتر رشد اقتصادی بهره‌مند گردد. یا آن که بنگ و تنش‌های سیاسی در فلان کشور، رشد اقتصادی را محدود ساخته است. رشد اقتصادی چیست؟ و چرا همه کشورها در دستیابی به آن با هم به رقابت پرداخته‌اند؟

رشد اقتصادی عبارت از افزایشی است که در تولید ناخالص داخلی رخ می‌دهد و بدین معنی است که تولید ملی و درآمد ملی کشور افزایش یافته است. رشد به بیان دیگر، افزایشی است که در تقاضای کل و عرضه کل طرفین مولد در یک جامعه به وجود می‌آید. رشد اقتصادی مهم‌ترین عامل برای کاهش فقر و برطرف کردن کمبود کسبیت زندگی است. شواهد حاکی از آن است که جوامعی که از رشد بالایی برخوردار بوده‌اند، نه‌تنها درآمد سرانه را ارتقاء بخشند و مشاغل بیشتری را به وجود آورند. رشد موجب می‌شود تا سرمایه‌گذاران سرمایه‌گذاری‌های آموزشی بیشتری انجام داد و منابع فراوان‌تری را به بهداشت و درمان مردم اختصاص داد. رشد بالاتر سبب می‌گردد تا زمینه توزیع عادلانه درآمدها را فراهم نمود و شاخص توسعه انسانی را بهبود بخشید. علاوه بر این، رشد اقتصادی زمینه ظهور کارآفرینان بیشتری را به وجود می‌آورد و امکان می‌دهد تا آن‌ها با خلاقیت‌های خود از فرصت‌های بهتر و روش‌های نوین در جهت ارتقاء سطح به‌روری استفاده نمایند.

همه جوامع به دنبال نرخ رشد اقتصادی بالاتری می‌باشند، زیرا

۱- رشد "شرط لازم" برای دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی می‌باشد.

۲- رشد کمک می‌کند تا مردم با افزایش درآمدها مصرف بیشتری داشته باشند و بتوانند به نیازهای اساسی خود به صورت بهتری پاسخ گویند، سطح زندگی و امید به زندگی خود را بالا ببرند و از فقر رهایی یابند. رشد اقتصادی در کاهش نرخ فقر تأثیر مستقیم دارد. هر اندازه آهنگ رشد بالاتر باشد، نرخ فقر کاهش بیشتری پیدا می‌کند. چین و هند دو کشوری هستند که توانسته‌اند با رشد بالاتر، از شدت فقر خود بکاهند. علاوه بر این، رشد موجب می‌شود تا سرمایه‌گذاری ناخالص ملی افزایش یابد و کشورها احساس استقلال بیشتر بنمایند. رشد موجب می‌گردد تا درآمد دولت‌ها از طریق اخذ مالیات افزایش و متعاقب آن بر حجم سرمایه‌گذاری‌های دولت افزوده گردد. رشد با افزایش متوسط درآمدها موجب بالاتر رفتن عزت نفس در جامعه می‌شود.

۳- رشد با افزایش درآمدها، از نابرابری‌های اقتصادی می‌کاهد و جامعه را در جهت توزیع عادلانه‌تر امکانات هدایت می‌کند.

- ۴- رشد اقتصادی با ایجاد فرصت‌های تازه، زمینه مشارکت و اشتغال بیشتری را فراهم می‌نماید.
- ۵- رشد امکان دستیابی به توسعه پایدار اقتصادی و اجتماعی را تسهیل می‌نماید.
- ۶- رشد به ثبات بیشتر اقتصادی و سیاسی یک جامعه می‌انجامد.
- ۷- رشد دامنه انتخاب‌های فردی و اجتماعی را گسترش می‌دهد.
- ۸- رشد موجب شکوفایی استعدادها و به کارگیری قوه ابتکار و خلاقیت در افراد می‌شود.
- ۹- رشد زمینه کاهش نرخ تورم را فراهم می‌آورد.
- ۱۰- رشد به رقابت‌پذیری و آزادی اقتصادی دامن می‌زند.
- ۱۱- رشد مستر اقتصادی موجب بهبود شاخص توسعه انسانی می‌گردد.
- ۱۲- رشد موجب می‌شود تا منابع بیشتری به بخش آموزش و بهداشت و درمان (سلامت) اختصاص یابد. رشد انسان طبق به انباشت بیشتر سرمایه انسانی دامن می‌زند.
- ۱۳- رشد اقتصادی سبب توسعه صنعتی و افزایش صادرات صنعتی می‌گردد.
- ۱۴- رشد اقتصادی می‌راند اثر مثبتی بر ایجاد و قوام سرمایه اجتماعی داشته باشد.
- ۱۵- با رشد اقتصادی، رفاهت و زیادت از منابع طبیعی و محیط زیست بهبود می‌یابد.
- ۱۶- با رشد اقتصادی امکان استفاده از فناوری‌های نوین گسترش یافته و کاربرد روش‌های دانش بنیان افزایش می‌یابد. بارش اقتصادی، نموداً منابع بیشتری به "تحقیق و توسعه" اختصاص می‌یابد.

این کتاب تلاش می‌کند تا به زبانی ساده و روان، آثار و پیامدهای رشد اقتصادی را در کشورهای در حال توسعه مورد مطالعه و بررسی قرار دهد. در تدوین این کتاب، کوشش شده تا از تجارب کشورهای نظیر چین و هند که در سال‌های گذشته، از نرخ رشد خیره‌کننده‌ای برخوردار بوده‌اند، استفاده شود. بی‌شک تجارب ارزنده کشورهای توسعه‌یافته صنعتی و مسیری که آن‌ها در طی دو قرن گذشته پیموده‌اند، می‌تواند برای جوامع در حال توسعه، الگو و راهگشا باشد.

در اینجا لازم می‌دانم از همه همکاران و دانشجویانی که با اظهارات و نظریات خود در بهبود ارائه مطالب این کتاب مشارکت داشته‌اند، صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم. بدیهی است نویسندگان این کتاب مسئولیت همه کاستی‌ها و نارسایی‌های آن را می‌پذیرند و از خوانندگان درخواست دارند تا با ارائه نکات ارزنده خود در بهبود این کتاب، آن‌ها را یاری رسانند.

دکتر فرزانه محمدی
استادیار دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

دکتر مصطفی عمادزاده
استاد بازنشسته دانشگاه اصفهان و
هیأت علمی دانشگاه شیخ بهایی

فهرست مطالب

۱	فصل اول: مفاهیم اولیه ی رشد اقتصادی
۴	تفاوت در سطح درآمدها
۵	تفاوت در نرخ رشد درآمدها
۱۳	رشد اقتصادی و توسعه انسانی
۱۴	اهداف توسعه راه سوم
۱۵	نقش مهم زنان در توسعه
۱۷	خلاصه فصل
۱۹	فصل دوم: نقش سرمایه در رشد اقتصادی
۲۰	سرمایه و رشد اقتصادی
۲۷	نقش سرمایه در تولید
۲۷	الگوی رشد هارود-دومار
۲۹	نظریه رشد پروتزا (سولو و سوان)
۴۱	نظریه رشد درونزا
۴۵	عوامل مؤثر در رشد اقتصادی
۴۹	خلاصه فصل
۵۱	فصل سوم: جمعیت و رشد اقتصادی
۵۲	تحولات رشد جمعیت در بلند مدت
۵۴	نظریه های رشد جمعیت
۷۰	عوامل مؤثر بر نرخ رشد جمعیت
۸۳	روند رشد جمعیت در سال های آینده
۸۶	خلاصه فصل
۹۱	فصل چهارم: بهره وری، کارایی و رشد اقتصادی
۹۱	بهره وری و رشد اقتصادی

۹۵	تفاوت در سطح بهره وری بین کشورها
۱۰۳	تفاوت در نرخ رشد بهره وری بین کشورها
۱۰۶	خلاصه بخش اول
۱۰۸	کارایی و رشد اقتصادی
۱۰۹	مروری بر مفهوم کارایی
۱۱۲	تجزیه بهره وری به تکنولوژی و کارایی
۱۱۳	انواع ناکارآمدی
۱۲۱	خلاصه بخش دوم
۱۲۲	خلاصه فصل

فصل پنجم: از بهای تجاری و رشد اقتصادی

۱۲۶	خودکفایی در برابر بودن اقتصادی
۱۲۸	اندازه گیری تولید ملی در اقتصاد باز
۱۲۸	جهانی شدن
۱۳۹	آثار باز بودن بر رشد اقتصادی
۱۴۴	اثر باز بودن بر انباشت عوامل تولید
۱۴۷	مزایای سرمایه گذاری مستقیم خارجی
۱۵۱	مخالفت با باز بودن
۱۵۳	خلاصه فصل

فصل ششم: دولت و رشد اقتصادی

۱۵۸	نقش و جایگاه مناسب دولت در اقتصاد
۱۶۳	اندازه دولت
۱۶۶	تأثیر دولت ها بر رشد اقتصادی
۱۷۷	اقدامات نامناسب دولت برای رشد
۱۸۳	کشورهای فقیر و دولت های ناکارآمد
۱۸۷	کیفیت اداری و انباشت سرمایه
۱۸۸	خلاصه فصل

فصل هفتم: نابرابری درآمدی و رشد اقتصادی

۱۹۴	توزیع درآمدها در جهان
۱۹۹	اندازه گیری نابرابری در آمدی
۲۰۵	منشاء نابرابری در آمدی
۲۱۴	تأثیر نابرابری در آمدی بر رشد اقتصادی
۲۲۴	توزیع در آمد، تحرک و پویایی اقتصادی
۲۲۷	خلاصه فصل
۲۲۹	فصل هشتم: فرهنگ و رشد اقتصادی
۲۳۰	فرهنگ و پیامدهای اجتماع و اقتصادی آن
۲۳۵	اثر فرهنگ بر رشد اقتصادی
۲۵۳	عوامل تعیین کننده فرهنگ کدامند؟
۲۵۸	تغییرات فرهنگی
۲۶۵	خلاصه فصل
۲۶۹	فصل نهم: سلامتی و رشد اقتصادی
۲۷۰	مبانی نظری
۲۷۲	اثر سلامتی بر رشد اقتصادی
۲۷۵	اثر رشد اقتصادی بر سلامتی
۲۷۸	جایگاه و اهمیت سلامتی در رشد اقتصادی
۲۹۳	خلاصه فصل
۲۹۷	فصل دهم: کشاورزی و رشد اقتصادی
۲۹۸	ویژگی های منحصر به فرد بخش کشاورزی
۳۰۲	تحولات ساختاری
۳۰۶	الگوهای دو بخشی توسعه
۳۲۰	نقش کشاورزی در رشد اقتصادی و کاهش فقر
۳۳۳	چشم اندازهای نو در جهان کشاورزی
۳۳۵	خلاصه فصل
۳۳۹	فصل یازدهم: محیط زیست و توسعه
۳۴۰	اقتصاد و محیط زیست

۳۵۱	توسعه روستایی و محیط زیست
۳۵۵	افزایش دمای زمین و تغییرات آب و هوایی
۳۵۸	الگوهای اقتصادی محیط زیست
۳۶۴	توسعه شهری و محیط زیست
۳۷۰	هزینه های محلی و ملی تخریب جنگلها
۳۷۳	سیاست گذاری برای حفاظت از محیط زیست
۳۷۹	خلاصه فصل
۳۸۱	فصل دهم: سخن پایانی
۳۸۲	نهادها و رشاد اقتصادی
۳۸۷	خوشبختی و رشاد اقتصادی
۳۹۶	خلاصه فصل